

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИХ ПІСЕНЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

*Кретова Х.І., здобувач ступеня вищої освіти
«бакалавр» Науковий керівник: Онофрійчук Л.М., кандидат
педагогічних наук, доцент Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського*

Українська культура бере початок із прадавніх часів. Вона успадкувала найкращі культурні надбання народів, які в різні часи жили на теренах сучасної України. Впродовж віків у них втілювались мудрість та досвід народу, духовне багатство, етичні та морально-естетичні ідеали.

Процес постійного оновлення освіти та традиційного українського мистецтва на теми сучасного життя пов'язаний із осучасненням самого життя. Таким чином, ми знаходимось на рубежі процесу інтенсивного розвитку та оновлення народного мистецтва України, адже «національне музичне мистецтво, зокрема народнопісенна творчість, інструментальні вітчизняні твори мають особливо важливе виховне значення, адже в них втілено національну ідею свободолюбивого українського народу, ідею непереможного добра, перемогу світла та людяності. Варто вивчати народнопісенну творчість, продовжувати пошук закодованих кодів в музичній мові пісенного фольклору, в яких повідомлено про ментальність, унікальність душі нашого народу» [1, с. 108].

Сучасний фольклор є складним поєднанням старого і нового, колективної та індивідуальної творчості, автентичного і новаторського.

У скарбниці української народопісенності від давнини

збереглися календарно-обрядові пісні. Серед сучасних дослідників, які вивчають фольклор, календарно-обрядові пісні, їх роль у вихованні молоді і школярів – Д. Балдинюк, Н.Гоголь, Ю. Соловйова, О. Мкртічан та інші.

Мета статті – розкрити виховний потенціал календарно-обрядових пісень та розширити знання про національну культуру.

Календарно-обрядові пісні – фольклорні твори, які виконувались під час різних народних свят та обрядів. Слов'яни вірили в сили природи, в духів природи та вважали, що обрядовими піснями можуть вплинути на них. Вони

нерозривно пов'язані із певною порою року, відповідними звичаями та сільськогосподарськими роботами. З історичної точки зору, вони є найдавнішими піснями. Зароджені ще в сиву давнину, ці пісні, завдяки своєму функціональному призначенню та естетичній вартості виявились надзвичайно живучими, витривалими в часі.

«Як свідчать рукописні збірники, українські календарно-обрядові пісні почали записувати з кінця XVII ст. Згодом багато записували календарно-обрядові пісні відомі фольклористи, музикознавці, письменники. Зокрема, К. Квітка, Ф. Колесса, М. Гайдай, Г. Верьовка, Г. Танцюра, М. Стельмах, П. Тичина, П. Козланюк та ін.» [1, с.87].

І хоча перші відомості про календарні обряди зустрічаються ще в літописах часів Київської Русі, проте вони зафіксовані лише у XIX-XX ст. Пізніші записи містять цінні елементи, які відображають специфічні особливості світогляду людей на різних етапах суспільно-історичного розвитку, їх художньо-поетичне мислення, світосприйняття природи, праці, родинних стосунків.

В Україні зустріч нового року і весни, проводи літа і збирання врожаю завжди супроводжувались ритуальними діями, піснями,

іграми, хороводами. Багатьом календарним пісням властива образна система і художні засоби, що є яскравим свідченням їх давнього походження. Архаїчні надбання українського мистецтва можна розглядати як культурну спадщину. В процесі історичного розвитку переосмислювалися первісні зміст та форма.

У давні часи людина поклонялась силам природи, тому вдавалась до магічних дійств, – пісні, танцю, ігрищу (ритуальна дія), щоб у такий спосіб вплинути на неї. Згодом, пізнаючи природу, люди втрачали віру у надзвичайні сили, забувалися ймена язичеських богів, звідси кількість трансформувалася в нову якість, жанр і форму [3].

Групі обрядових пісень підпорядковані дві підгрупи: календарно-обрядова та родиннообрядова. Перша властива тим обрядам, які впливають із річного календаря (колядки, щедрівки, веснянки, петрівки, троїцькі, купальські та жниварські пісні), а друга – поєднує найважливіші обряди, що супроводжують людське життя: народини, весілля та похорони. Кожен із них обслуговує лише ті обряди, яким він безпосередньо підпорядкований. Різнобарвні за змістом і формою, характером, часом і змістом виконання, обрядові пісні відображали будні автентичного українського народу.

Календарно-обрядовим пісням притаманна єдина поетична будова з однаковими композиційними прийомами та засобами творення образності; вони мають віками відточену символіку з властивою їм ідеалізацією природи, людини праці та перебільшенням її характерних рис, метафоричним відображенням дійсності.

«Українська народна обрядовість і деякі пісенні мелодії були використані в опері М. Лисенка «Утоплена, або Русальна ніч», «Різдвяна ніч». Народна обрядовість також відображена в образотворчому мистецтві українських художників І. Труша, К. Трутовського, М. Пимоненка та ін.» [2, с.236].

Отже, календарно-обрядові пісні є сприятливим музичним

матеріалом для музичного, естетичного, культурного, духовного виховання школярів. Активна участь у народних святах і фестивалях, художньо-творче спілкування на ґрунті народної творчості є прекрасним стимулом і поштовхом до вивчення пісенного фольклору, народних традицій і необхідних знань про національну історію.

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л., Швець І., Остапчук Л. Шляхи формування національної самосвідомості підростаючого покоління засобами українського музичного мистецтва. *Наукові записки* [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. 2022. Вип. 204. С. 99-103.
2. Зубков С. Д, Дей О. І, Березовський І. П, Павличко Д. В, Майборода П. І, Коба С. Л. Календарно-обрядові пісні (Народна творчість). К.: Дніпро, 1987, 390 с.
3. Іваницький А. І. Пісні з родин і хрестин (Збірник-реконструкція із теоретичною розвідкою, коментарями, моделями ритмоструктури, показниками). К.: Освіта України, 2013. 450 с.
4. Присяжнюк Н.А. Пісні Поділля. К.: Наукова думка, 1976, 390 с.

УКРАЇНСЬКИЙ ПІСЕННИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Лиса А.С., здобувач ступеня вищої освіти
«бакалавр» Науковий керівник: Онофрійчук Л.М., кандидат
педагогічних наук, доцент Вінницький державний педагогічний
університет імені М. Коцюбинського*

Українська культура бере початок із прадавніх часів. Вона успадкувала найкращі культурні надбання народів, які в різні часи жили на теренах сучасної України. Впродовж віків у них втілювались мудрість та досвід народу, духовне багатство, етичні та морально-естетичні ідеали.

Процес постійного оновлення освіти та традиційного українського мистецтва на теми сучасного життя пов'язаний із осучасненням самого життя. Таким чином, ми знаходимось на рубежі процесу інтенсивного розвитку та оновлення народного мистецтва